

WDR 2008:

Tarım, Prezervatif ve Piyasa

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

Dünya Bankası (DB) çeyrek yüzyıl sonra Dünya Gelişme Raporu (WDR) için yine tarımı seçti. En son 1982’de WDR’yi tarıma odaklı hazırlatan banka, tarımsal gelişme için neoliberal yönelimi savunmuş, sınıflararası güç dengesizliğinin değil, verim düşüklüğünün, piyasaya devlet müdahalesinin ve yoksulların nüfus artışının en önemli yoksulluk nedeni olduğunu yazmış ve dünya tarımının sorunlarının çözümünü prezervatife ve piyasaya endekslemişti.

Çeyrek yüzyıl süren yanlış politikalar sonucu tarımda yoksulluk artmış, köyden kente göçün tarımsal gelişmeyi artırmadığı kanıtlanmış (kır yoksulluğunu düşüren etkilerin yüzde 80’i kıra yapılan kamu yatırımdan kaynaklanır), reformların en cüretkârca uygulandığı Mısır gibi yerlerde DB önerilerinin gelişme değil iktisadi gerilemeye neden olduğu DB uzmanlarınca dahi gösterilmiş durumda.(*). Köylülerin tarlalarından çeyrek yüzyıldır kaçtığı ve dünya tarihinde ilk kez çiftçilerin en büyük çalışan sınıf olmadığı bir dünyada yaşıyoruz. Bu dünya bu bankadan çektiği kadar hiçbir kurumdan çekmedi. Rapora bir bakalım:

6 ÖNERİ, 6 YANLIŞ

Bankanın 6 önerisi var:

1) Fiyat teşviklerini geliştirmek, kamu yatırımını artırmak. Dünya tarımsal ürün fiyatları yalnızca tarımsal ürün talebi ve arzına göre şekillenmez. Yani DB’nin piyasalara dair en merkezi varsayımı yanlıştır. Spot fiyatlar, opsiyon ve vadeli işlem piyasalarının spekülatif hareketleri, bu piyasalardaki tarımsal ticaret devlerinin hesapları ve özellikle AB ve ABD’nin tarımsal destek miktarlarıyla belirlenir. Yani köylüye fiyat üzerinden ekonomi politik önermek, aslında politik bir müdahaledir. Köylüyü yalnız bırakmanın yoludur. Bu noktada piyasaların daha iyi çalışmasını önermeden önce piyasa denen değişim ilişkisinin aslen nasıl işlediğini iyi anlamak gerekir.

2) Piyasaların daha iyi çalışmasını sağlamak. Piyasaların daha iyi çalışmasını sağlamak içi boş bir öneri. Nasıl siyasetin ya da kültürün daha iyi çalışmasını öneremezsek, değişim ilişkisinin de iyi çalışmasını öneremeyiz. Eğer amacımız daha adil çalışmalarıysa, DB uzmanları burunlarını bilgisayar ekranından kaldırıp Washington’daki komşuları Amerikan Tarım Bakanlığı’nın tarımsal destekleri durdurmasını rica edebilir.

3) Köylünün finansal servislere ulaşımını kolaylaştırmak ve risk kontrolünü sağlamak. Köylünün finansal servislere ulaşımını kolaylaştıralım, tamam. Ama finansal servislerin bir bölümü risk yaratan kurumsal düzenlemelere dayandığından, bir elimizle yaptığımızı öbür elimizle bozarız. Ondan bu maddeyi de geçelim.

4) Üretici birlik ve örgütlerinin performansını artırmak. Üretici birlik ve örgütlerini tasfiye eden, finansal özerkliklerini yok eden, köylü sendikalarının tamamının nefret ettiği DB bu konuda da çok inandırıcı!

5) Bilim ve teknolojiye yatırım ve 6) Tarımı daha sürdürülebilir ve çevreye duyarlı hale getirmek. 5 ve 6 laf olsun diye söylenmiş şeyler. (5) Bilim ve teknoloji eğer çağımızın DDT'si GDO ise, o uluslararası şirketlere piyasa açmaya yarar. (6) Sürdürülebilir tarım DB sayesinde sürdürülemiyor. Çevreye zarar konusunda tarımda yapılacak çok şey var ancak izninizle DB önerilerini almayayım.

BATSIN BU BANKA!

Dünya Bankası dünyadan anlamıyor. Sürekli yanlış şeyler öneren, dünyanın düşmanı bu banka artık kapansın. Piyasa reformu önerip piyasaların nasıl işlediğini bilmiyor, küçük köylülere yardım edelim diyor, köylü nefret ediyor; artık kamusuz olmaz diyor ama kamudan ne anladığını söylemiyor. Felsefesi yanlış, çalışması yanlış, önerileri isabetsiz. Özel sektörde böyle bir banka tutunabilir miydi? Hiç zannetmiyorum.

(*) Adams, R. H. 2000. "Evaluating the Process of Development in Egypt" International Journal of Middle East Studies Cilt: 32, Sayı: 2, s. 255-75.